

AKP iktidarında kadın cinayetleri

Canan Yılmaz

Türkiye’de her gün en az üç kadın sokak ortasında katlediliyor. Bu satırları yazmaya başlamadan önce, “boşanmak için üç yıldır adliye koridorlarını aşındıran 4 çocuk sahibi Arzu Odabaş’ın, ayrı yaşadığı eşine şiddet uygulamaktan 9 ay hapis almasına rağmen para cezasıyla serbest kalan eşi tarafından, sokak ortasında öldürüldüğü” (1)haberini işitiyorum.

Son yedi yılda kadın cinayetleri yüzde 1400 arttı. Bunu devletin kendi resmi kurumları; Emniyet Genel Müdürlüğü, Türkiye İstatistik Kurumu ve Adalet Bakanlığı açıklıyor.(2) Bu kurumlar hangi ölümleri, kadın cinayeti, kadın intiharları diye gruplandırıyor, bilemiyoruz. Ama kabul ettikleri bu oran dahi kadın katliamlarından bahsedebilmek için fazlasıyla yeterli. Rakamları resmi olarak açıklayan Türk Hükümeti’nin bu ölümlerden habersiz olmadığı muhakkak.Oysa AKP hükümeti iktidarı boyunca istihdam sorunundan kadına yönelik şiddet, eğitim, sosyal güvenlik meselelerine kadar kadınların sorunlarıyla ilgili pek çok adımlar attığı iddiasında hayli ısrarcı.(3) Yazımın genelinde, bu iddiaların gerçekliğini sorgulamak ve kadın kimliğinin AKP’nin çizdiği çerçevede neyi ifade ettiğini açıklamaya çalışacağım. Özelde ise, yazının girişinden anlaşılacağı üzere, sistematikleşen kadın cinayetlerinin bu politikalarla ilişkisini irdelemek gayretindeyim.

Bir Eşitlik Sorunsalı

Kadın ve erkek eşit olamaz. Farklıdır. Mükemmeldir. Ben kadın ve erkeğin eşit olduğuna inanmıyorum. Ben fırsat eşitliğinden yanayım. Biz muhafazakâr demokratız...(4)

Bu sözler başbakanın ağzından kadın örgütleriyle yaptığı Anayasa Kadın Platformu toplantısında dökülmüştü. Başbakanın bu vecizine, kişisel fikirleri olmaktan öte, yürütülen politikanın somut ifadesi olarak bakıldığında, iktidarca kurgulanan kadın kimliğini tanımaya bu sözlerden başlamak yerinde olacaktır. Bu vecizle ilgili yanlış anlaşılmaları önlemek adına olsa gerek, AKP Ankara milletvekili ise *“Kuran ayetleri incelendiğinde, kadın-erkek farklılığında, taraflardan herhangi birine üstünlük tanınmadığını”* söylüyor. Bu “bazıları daha eşittir” minvalinde konuşma, iktidarca tarif edilen kadın kimliğinin gündelik bir yansıması adeta.

Oysa 12 Eylül referandumunda oylamaya sunulan maddelerden birisine göre, kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz idi. Bu; akıllara kadın-erkek eşitliğinin artık çağın gereklerine uygun olarak anayasal güvence altına alındığı fikrini getirebilir. Ancak referandum sonrası pozitif ayrımcılık anlamına gelecek etkili hiçbir tedbir alınmadığından bunun eşitlik ilkesine de zeval getirmediğini gönül rahatlığıyla söyleyebiliriz. **(5)** Anayasadaki bu hükmün kadın-erkek eşitliğini mi, yoksa neoliberal yüzüne ağır bir makyaj yapılan patriyarkanın ideolojik meşruiyetini mi güvence altına aldığını sorgulamamız gerekiyor.

1980’lerle birlikte Reagan, Thatcher ve Kohl’da simgeleşen muhafazakâr politikaların son yılların modası haline gelerek eşitlik adına ilk elde kadınların kazanımlarını ideolojik bombardımana tutması bir başka yazının konusu olurdu. Ancak, aşağıda örnekleyeceğim bilhassa kriz sonrası kadın emeğine yönelik esnekleşme, güvencesizleştirme politikalarıyla birlikte düşünüldüğünde bu maddenin de, kadın erkek eşitliği açısından soyut kaldığını, esas olarak neoliberalizmi daha çok güvence altına aldığı görülecektir.

Yazının kapsamı açısından bir bütün olarak neoliberal kadın politikalarından bahsedemesek de, kadınların kazanımlarının uğradığı ideolojik bombardımanı gündelik hayattan görebilmek mümkün. Gazetelerde huzurevlerinde yaşanan şiddet haberlerinin polisiyeleştirilerek verilmesiyle; yaşlı bakımının ücretli şekilde gerçekleştirilmesinin nasıl kötülendiğini biliriz. Popüler kültürdeki örneklerinde,

cani çocuk bakıcısı filmleri ile anneliğin kutsandığını, AIDS'in eşcinsel hastalığı olduğunu ve cinsel özgürlüklerin hastalığın yayılmasının ana nedeni olduğu propagandalarından tanıyabiliriz.(6) Bu örneklerle neoliberalizmin; kreşler, yaşlı bakım evleri gibi kadınları özgürleştiren uygulamaları karalayarak, bunların kadınların evdeki ücretsiz emeğiyle karşılanması için yarattığı ideolojik zemini görebiliriz.

Bu politikaların AKP üzerinden Türkiye'deki yansımasına bakalım.

AKP'nin Emek ve Beden Politikalarıyla Kurgulanan Kadın Kimliği

AKP iktidarı boyunca gerek başbakanın sözlerinde, gerek çıkarılan yasalarda ve uygulamalarda kadın kimliğinin, daima aile içinde kurgulandığını görmemek imkânsızdır. Öyle ki, AKP iktidarı kadınlar için attığı en büyük adımları Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı'nın kurulması ve Aile Mahkemelerinin hayata geçirilmesi olarak gösteriyor.(7) Kadına yönelik şiddet davalarında uygulanan yasanın adı, Ailenin Korunmasına Dair Kanun. Hatta AKP kadın kollarının yayınladığı kitapçıkta da (*AKP İktidarında Kadın*) iktidarın kadınla ilgili atılacak adımlarda *ailenin sürekliliğinin sağlanması* niyetiyle yola çıktığı açıkça beyan ediliyor.

Anneler gününde verdiği mesajda başbakan; *"Anneler, saf bilginin, sevgi ve şefkat duygularının, hoşgörünün tükenmez kaynağıdır. Yeni nesillerimizle birlikte gelenek ve değerlerimizin yaşatılması ve geleceğe taşınmasının en önemli güvencesi de yine annelerdir"* diyerek de aile içinde kurguladığı kadını çoklukla anne-kadın üzerinden kutsadığını ve buna neden özel önem atfettiğini de anlamış oluyoruz. Zira anne, evdeki işleri ve soyları yeniden üretmekle kalmayıp aslında toplumsal cinsiyetive hatta *genel ahlakı* da yeniden üretmesi beklenir durumda.

Peki, gündelik söylemlerden okuduğumuz niyetler, bütünüyle yasa koyucu meclis ve uygulayıcısı hükümet cephesinde nasıl bir politik hat yaratıyor? En güncel örnekten yola çıkarsak yaklaşık iki hafta önce çıkarılan Torba Yasa'da kadınlara

bazı “sosyal haklar” tanındı. Örneğin verilen doğum izinleri 16 haftalık annelik izni ve 10 günlük babalık izni olarak yeniden düzenlendi. Ücretsiz doğum izinleri ise 24 aya çıkarıldı. Öbür taraftan, işçilere, “bakmaya mecbur olduğu ana, baba, eş ve çocukları ile kardeşlerinden birinin bazı özel hallerinde 6 aya kadar ücretsiz izin hakkı” tanındı.

Sosyal hak diye verilen ve çoğu gerçekte başta ücretsiz olduğundan ötürü kullanılması çok güç olan bu haklara bir de cinsiyetçi bir gözden bakmakta fayda var. Açıktır ki, anneye tanınan 16 haftalık iznin yanında babaya 10 günlük izin, kadın işçinin doğumdan sonra da bebeğin tüm bakım işlerinin anneye kalması anlamına geliyor. Bebeğin ebeveyni yalnızca anneymişçesine verilen bu hak, 24 aylık ücretsiz izinle birlikte, kadının doğumdan sonra evinde 2 yıllık bir süre çocuğunu büyütmesini yasallaştırıp, normalleştiriyor. Oysa bizler, gerçekten bir sosyal haktan bahsedilecekse, dileyen tüm ebeveynlerin yararlanabileceği ücretsiz kreşleri ve babaya da aynı ölçüde çocuğuyla vakit geçirmesini sağlayacak devredilmez ebeveyn iznini öneriyoruz. Refakat iznini düzenleyen yasada da genel “işçiler” ibaresi gündelik hayatta kadın işçileri ifade ediyor ki bu da kadının yaşlı, hasta bakımında üstlendiği geleneksel rolün yasayla da pekişmesi anlamına geliyor. Kısaca AKP’nin kurguladığı anne-kadın kimliğinde tanınan tüm haklar dahi kadını, evine ve erkeğe bağımlı kılar nitelikte.

Herkesin malumu “üç çocuk doğurun” söylemi ise, iktidarın kadına yüklediği en temel görevin anne olmak olduğunun net bir ifadesi. Bu söylem, yasalarda yerini aile yardımında iki çocuk sınırının kaldırılmasıyla buluyor. Çocuk yapmanın bu denli teşvik edilmesi bu şartlarda kadının evde çocuklar hatta hasta ve yaşlılarla bütün vaktini geçirmesi anlamına geliyor.

Buna karşıt olarak, son dönemde TUSİAD’ın kadın istihdamının artması konusunda onlarca konferans düzenlediği ve AKP’nin de bu konuda bazı düzenlemelere gittiği söylenebilir. Ancak TUSİAD’ın bu önerilerinin de sosyal olarak kadın-erkek eşitliği maksatlı olmadığını hükümete önerdiği istihdam politikalarından anlaşılacaktır. Torba Yasa Taslağı’nda çalışan kadınların sayısının artması için “evden çalışma”, “çağrı üzerine çalışma” gibi esnek bazı istihdam biçimleri TUSİAD tarafından çok önceden hükümete önerilmişti. Halihazırda

kayıtdışı ev eksenli çalışma biçimi, dönemsel olarak parça başına yapılan işler kadınlar için oldukça yaygınken, yasalarda böyle bir düzenlemenin yapılması ise var olan esnek ve güvencesiz çalışma biçimini yasallaştırmış oluyor. Bu çalışma biçimiyle kadınların ekonomik bağımsızlığını kazanarak özgürleşeceğini diğer bir deyişle eve ya da kocaya bağımlı olmadan kendi hayatını idame ettireceğini düşünmek safdillik olurdu. Çok açık ki, *Bugün git, yarın gel* biçiminde *çağrı üzerine çalışma* ya da evden çalışma diye anılan *eve verilen parça başı işleri yapma* türünden işler kadınlar için sendikasız, sigortasız, emeklilik gibi sosyal haklar olmaksızın güvencesiz çalışmak anlamına geliyor. Kadının bu işlerden kazandığı para “ev ekonomisine katkı” oluyor. Özetle neoliberalizmden yola çıkan bu “eşitlik” politikaları kadın işçiler için sadece işgücüne katılım sayısında eşitlik hedefi demek oluyor. Bunun bedeli ise özetle daha düşük ücretler, esnek çalışma ve bakım emeğinin tüm yükünü üstlenmek oluyor.

Kurgulanan Kimliğin Dışında Kalan Kadınlar

Yapılan düzenlemelerle anne-kadın kimliğinin yeniden üretilmesi, başkaca birçok sonucu doğurmakla birlikte; kadına yönelik şiddetin ve artan cinayetlerin sebepleri hakkında bize ipucundan fazlasını veriyor. Üretilen bu kimliğin bize ancak sistem-içi, hatta var olan statükoyu ve “genel ahlak”ı yeniden ürettiği ölçüde, “kutsallığa” bürünebileceğini söylüyor. Eğer cumartesi annesiysen terörist ilan edilebilirsin. **(8)** Ya da hamile bir kadınsan ve eyleme gittiysen doğmamış çocuğunun başına gelebilecekler tamamen senin suçun olabilir. Bu örnekler, devletin ve ana akım medyanın bu kurguyu bozan kadınlara uyguladığı şiddet ve bu şiddeti meşrulaştırma şekli... Bir de bunun “özel alan”da aile tarafından uygulanan boyutu var. Her gün en az üç kadını katledenler çoğunlukla kocalar, sevgililer ya da babalar, ağabeyler. Yani kadınların hayatındaki en yakın, bağımlı oldukları erkekler. Öldürülme sebepleri ise çoğunlukla boşanmak veya ayrılmak istemek veyahut “namus”, “iffet” gibi kavramlar. Başka bir deyişle, kadın ailenin sürekliliğini sağlamak üzerinden hareket etmediğinde, yani kadın kendi kimliğini daha fazla aile içinde tarif edemediğinde mesela boşanmak istediğinde, hayatlarındaki erkekler de kadınların yaşama hakkının üzerinde mutlak bir tasarruf yetkisi olduğunu hissediyorlar. Zira sistemin ürettiği bu kimlik rollerinde, bizim payımıza çokça namuslu hizmetkâr eş, fedakâr anne oluyor. Erkeklerden ise, sokakta delikanlı güçlü, işinde dürüst evinde namus bekçisi

olmaları bekleniyor. İşte tam bu noktada kadına yönelik şiddeti ve cinayetleri haklı gördüren, ona kılıf olan aile kurgusu karşımıza çıkıyor: silah veren amcalar, katili cinayet yerine getiren yengeler, cinayeti sessizce onaylayan yakın akrabalar... Bu durumda ailesinden, hayatındaki erkeklerden bağımsız bir özne olmaya çalışan bütün kadınlar bu kimliği yeniden üretmediği için artık yaşamları konusunda gelebilecek her türlü tehditle yüzleşmek zorunda kalıyorlar. Kadınların kimlikleri, bedenleri ve hayatları erkeklere ait oluyor.

Bu sonuca bizi yalnızca yasamanın ve yürütmenin bu politik çerçevesi götürmüyor. Tam da bu noktada yargıçların şiddet gören kadına veya kadın katillerine olan tavrının bize hükümet ve meclisin bu politikalarının yargı kanadınca pratikte nasıl olumlandığını gösteriyor.

Bir olay üzerinden gidelim. Öldürülüşüyle bizler için kadın cinayetlerine karşı mücadelenin bir sembolü olan Ayşe Paşalı'yı düşünelim. Ayşe Paşalı sürekli şiddet gördüğü eşinden polislerin, savcılarının güçlü ısrarlarına rağmen boşanabilmiş bir kadındı. Eşinden boşanmış olması kafalarda artık şiddete maruz kalmayacağı yanılması oluşturmuş olabilir; oysa, Ayşe tam da boşandığı için, eski eşi ölüm tehditlerini gitgide artıyordu. Bu yanılma bir tek mahkemede oluşmuş olacak ki aldığı ölüm tehditleri üzerine korunma talebinde bulunduğu mahkeme Paşalı'yı artık boşanmış olduğu için geri çevirmişti. Çünkü yasaya göre korunacak bir aile kalmamıştı! Oysa Ayşe'nin kocasıyla birlikte çekilen fotoğrafı bile her şeyi o denli açıklıyordu ki; Ayşe duvara yaslanmış yüzü gözü morluk içinde, katili ise elini Ayşe'nin üzerinden duvara dayamış ve hem suçlu hem güçlü pozunda.**(9)** Ailenin değil Ayşe'nin korunmaya ihtiyacı vardı, korunmadı. Ve Ayşe öldürüldü.

Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Aliye Kavaf bu cinayetin münferit olduğunu belirtti. Oysa, Paşalı'nın duruşmasının ertesi günü Arzu Yıldırım, ayrılmak istediği eşi tarafından öldürüldü. Yine devlet koruması talep edilmişti, yine katiller savcılığa "öldürebilirim" diye ifadeler vermişlerdi. Evli kadınlar potansiyel katillerinden o şahıs kocası olduğu için korunamıyorlar; boşananlar ise katilleri artık kocaları olmadığı için. Resmi nikâh olmaksızın eşleriyle birlikte yaşayan kadınlar ise zaten bunu hak ettikleri için (!) katillerinin tehditlere boyun eğmesi gerektiğini söyleyen bir düzenleme var adeta. Kavaf bu fikirden hoşlanmamış

olacak ki, *“hukuken aralarında evlilik bağı sona ermiş olanlar için de koruma talep ettiklerinde ve gerçekten böyle bir ve tehdit söz konusuysa, korunma kararı verilebileceğine dair düzenleme getirdik. Önümüzdeki günlerde Mecliste görüşülecek. Maalesef uygulama hemen sabahtan akşama olmuyor”* derken bugün Paşalı'nın katli üzerinden üç ay geçti ve bu yazı yazılırken dahi, onlarca kadının sokaklarda katli devam ediyor.

Mahkemeler koruma talebini geri çevirdikleri kadınlar katledildikten sonra da katilleri korumaya devam ediyorlar. Kadın cinayetlerine dair davaların birçoğunda, “namus”, “iffet” gibi soyut kavramlar üzerinden katillere açıkça haksız tahrik, iyi hal gibi ceza indirimleri uygulanıyor. Yine Ayşe Paşalı'nın davasında, cinayette kullanılan 26 santimetre uzunluğundaki bıçak, ilgili adli tıp raporunda, bıçağın 6136 sayılı yasaya göre, İçişleri Bakanlığı'nca kullanımına ve yapımına izin verilen aletlerden olduğu belirtilerek, suç aletinden sayılmadı. Bu demek oluyor ki, “sevişmek istemeyen”, “ayrılmak isteyen” eşlerini öldürmek erkeklerin bir boyun borcu oluyor. Bu borçlarını ödediklerinde de yargı onları ödüllendirmiş oluyor.

Sonuç Olarak

Kadınlar yalnızca kadın oldukları ve kendilerine verilen cinsiyet rolünün dışına çıktıkları için katlediliyorlar. Kadın; iktidarın kimlik, emek, beden politikalarının bir sonucu olarak, hayata tek başına tutunamayan sistematik olarak nesneleştirilen bir cins haline geliyor. Ve sonuç olarak bir kadının hayatı, gündelik söylemlerden yasal düzenlemelere kadar erkek-egemen sistemin elinde basitçe kurgulanır ve sona erdirilebilir hale geliyor. Yasama, yürütme, yargı, yani bizzat devletin kendisi; tüm mekanizmalarla kadın cinayetlerini olumluyor. İşte bu yüzdendir ki kadın cinayetleri politiktir.

Yüzyıllardır kadınların verdiği mücadelenin ürünü olan kazanımlarımıza sahip çıkmak ve yaşam hakkımız için dahi mücadele etmemiz gerekiyor. Ve *“Emeğimiz Kimliğimiz Bedenimiz Bizimdir”* demek hayati bir önemle bir kez daha acil bir talep haline geliyor.

Mart 2011

Dipnotlar:

1.) Bkz. <http://www.sondakika.com/haber-esi-tarafindan-oldurulen-arzu-odabas-son-2558408/>.

2.) Adalet Bakanı Sadullah Ergin, DTP Van Milletvekili Fatma Kurtulan'ın verdiği bir soru önergesine yanıtında, sadece 2009'un ilk 7 ayında kadın cinayeti sayısının 953 olduğunu belirtti. Böylece rakamlar, son 7 yılda kadın cinayeti oranının yüzde 1400 arttığını ortaya koydu. Ergin, yıllar itibarıyla kadın cinayetleri sayılarını şöyle açıkladı:

2003'te 83, 2005'te 164, 2005'te 317, 2006'da 663, 2007'de 1011 ve 2008'de 806. Ergin, kadınlara yönelik şiddet ve cinayetlere ilişkin yargılama istatistiklerini de açıkladı. Verilere göre, 2002'den Temmuz 2009'a kadar; kadına yönelik şiddet ve cinayetler nedeniyle toplam 12 bin 678 dava açıldı. Bu davalarda 15 bin 564 kişi yargılanırken, bunlardan 5 bin 736'sı mahkum oldu. Detaylı bilgi: <http://kadincinayetlerineisyandayiz.blogspot.com/2010/10/kadn-cinayetlerine-isyandayz.html>.

3.) Bkz. <http://kadinkollari.akparti.org.tr/>.

4.) Bkz. http://www.ucansupurge.org/index.php?option=com_content&view=article&id=835:basbakan-kadinklari-dikkatle-dinledi-her-turlu-oneriyi-reddetti&catid=51:diger&Itemid=115.

5.) Hatta bu konuda alınması önerilen tedbirler dahi, meselenin nasıl algılandığının göstergesi oluyor. Örneğin Kadın Merkezi (KA-MER) Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da 23 ilde yaptığı araştırmalara dayanarak devlet yetkililerine yaptıkları sunumda, imamların fetvalarının da cinayetleri önlemede etkili olacağını ifade etmişlerdi.

6.) Bu kısımda yararlandığım makaleye daha fazla detay için bakabilirsiniz: "Yeni Muhafazakarlık ve Kadın Emeği", Hülya Osmanağaoğlu, Feminist Politika, sayı 1, 2009.

7.) Bkz. http://kadinkollari.akparti.org.tr/dosya/AKPARTI_Iktidarinda_Kadin.pdf.

8.) Başbakan Cumartesi Anneleri için *“Onlar kim? Ne yapıyorlar? Sadece oturuyorlar. Tüzel kişilikleri yok. Arkalarında kimler var biliyor musunuz”* sözlerini sarfetmişti:
<http://bianet.org/bianet/azinliklar/125138-anneler-yureklerinin-yarisini-kaybetti-devlet-vicdanini>.

9.) Fotoğraf için:
<http://www.haberturk.com/yasam/haber/594447-26-santim-mi-kostebek-tuzagi-mi>.